

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Комітет з питань етики

РІШЕННЯ

від 10 вересня 2024 року № 60 (125)

про внесення на розгляд

**Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти
подання про наявність у дисертації доктора економічних наук
Маргасової В. Г. «Стратегія забезпечення стійкості економіки України
до загроз економічній безпеці» фактів порушення вимог з питань
текстових запозичень без посилання на джерело (академічного плагіату)**

До Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (далі – Національне агентство) 29 вересня 2023 року надійшла скарга від кандидата біологічних наук, старшого наукового співробітника Смірнова Олега Ювеналійовича щодо виявлення в захищеній 30 квітня 2015 року на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.102.05 Київського національного університету технологій та дизайну дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук Маргасової Вікторії Геннадіївни «Стратегія забезпечення стійкості економіки України до загроз економічній безпеці», фактів академічного плагіату (реєстр. від 29.09.2023 № 29-АД, далі – скарга).

Комітет з питань етики (далі – Комітет) своїм рішенням від 12 жовтня 2023 року № 48 (61) прийняв скаргу до розгляду та призначив доповідачем Алькему В. Г.

Про прийняття скарги до розгляду Комітетом належним чином були проінформовані Київський національний університет технологій та дизайну (вих. № 1493 від 11.10.2023) як заклад, спеціалізована вчена рада якого прийняла рішення про присудження наукового ступеня, та В. Маргасова (вих. № 1494 від 11.10.2023) як особа, стосовно дисертації якої подано скаргу.

Рішенням Комітету від 12 жовтня 2023 року № 48 (61) за дорученням доповідача за скаргою перевірку викладених у скарзі відомостей здійснював секретаріат Національного агентства.

Уповноважений підрозділ секретаріату Національного агентства 02 квітня 2024 року надав голові Комітету Звіт перевірки відомостей щодо наявності фактів академічного плагіату у захищеній дисертації на здобуття ступеня доктора економічних наук Маргасової В. Г. «Стратегія забезпечення стійкості економіки України до загроз економічній безпеці» з результатами проведеного аналізу виявлених за допомогою відповідного програмного забезпечення

фрагментів збігів щодо неправомірного використання наукових текстів, ідей, розробок, наукових результатів і матеріалів інших авторів без відповідного посилання (далі – матеріали перевірки).

Відповідно до пункту 14 Порядку розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, затвердженого рішенням Національного агентства від 24.10.2023 (протокол 16 (45)) головою Комітету було передано матеріали перевірки на ознайомлення членам Комітету та визначено доповідачем за скаргою члена Комітету В. Алькему.

29 травня 2024 року Комітет рішенням № 46 (111) на виконання ухвали Чернігівського окружного адміністративного суду у справі № 620/7590/24 зупинив вчинення будь-яких дій щодо розгляду справи за скаргою Смірнова О. Ю. про наявність фактів академічного плагіату в докторській дисертації Маргасової В. Г. до набрання законної сили судовим рішенням у цій справі.

Ухвалою Чернігівського окружного адміністративного суду від 15 серпня 2024 року закрито провадження у справі № 620/7590/24 за адміністративним позовом Маргасової Вікторії Геннадіївни до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Відповідно до зазначеної ухвали Комітет рішенням від 23 серпня 2024 року № 58 (123) поновив розгляд скарги Смірнова О. Ю. щодо наявності у дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук Маргасової В. Г. фактів академічного плагіату.

Доповідач проаналізував та визнав зібрані матеріали з перевірки скарги достатніми для її розгляду Комітетом по суті.

За наслідками вивчення матеріалів перевірки, а також інформації, наданої доповідачем, Комітет дійшов висновку про наявність фактів академічного плагіату у дисертації доктора економічних наук Маргасової В. Г. «Стратегія забезпечення стійкості економіки України до загроз економічній безпеці».

У дисертації Маргасової В. Г. «Стратегія забезпечення стійкості економіки України до загроз економічній безпеці» за допомогою програмного забезпечення, у тому числі з використанням функції автоматичного перекладу, виявлено численні фрагменти збігів з джерелами інших авторів без належних посилань.

Відповідно до результатів проведеної перевірки виявлені текстові запозичення з таких опублікованих праць інших авторів без належних посилань на джерело:

1. Коркоц О. М. Детінізація національної економіки в системі економічної безпеки України. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Черкаси, 2013. – 252 с.

2. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова; за ред. К. А. Кононенка. – Київ: НІСД, 2013. – 56 с.

3. Коломієць І. Ф., Пабат О. В. Загрози та виклики економічній безпеці держави: синергетичний аспект // Регіональна економіка. – 2011, № 1. – С. 7–13.

4. Бондаренко О. В. Українська економічна ментальність: соціально-філософський аналіз. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук. – Київ, 2007. – 35 с.
5. Герасимова Е. М. Ментальність у структурі цінностей і цілей економічного знання // Мультиверсум. Філософський альманах. Київ: Центр духовної культури, 2007. – № 62. – С. 71–92.
6. Гузь М. Г., Коломицева А. О. Моделі трансформаційної економіки. Курс лекцій для самостійного та поглибленого вивчення дисципліни. – Донецьк: ДУІ і ШІ «Наука і освіта», 2008. – 333 с.
7. Чупріна М. О. Розроблення технологій управління розвитком стратегічного потенціалу промисловості України // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – Вип. 4 (2). – 2010. – Т. 18, № 10/1. – С. 41–47.
8. Концептуальні засади взаємодії політики й управління : навч. посіб. / авт. кол. : Е. А. Афонін, Я. В. Бережний, О. Л. Валевський та ін.; за заг. ред. В. А. Ребкала, В. А. Шахова, В. В. Голубь, В. М. Козакова. – К. : НАДУ, 2010. – 300 с.
9. Політична економія: Навч. посібник / К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. К. Т. Кривенка. — К. : КНЕУ, 2001. — 508 с.
10. Мацегора О. Ю. Організаційно-економічний механізм реалізації стратегії соціально-економічного розвитку регіону // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. № 16 (205). 2013. – С. 130–134.
11. Пістунів І. М. Економічна кібернетика: Навч. посібник. – Дніпропетровськ: НГУ, 2009. – 154 с.
12. Макуха С. М. Протиріччя світогосподарських зв'язків і форми їх розв'язання в умовах включення перехідних економік у глобалізаційний процес. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. – Харків, 2006. – 450 с.
13. Федоренко А. Є. Інноваційно-інвестиційна складова економічної безпеки України Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Чернігів, 2015. – 178 с.
14. Муталимов В. А. Макроэкономическая стабильность в условиях глобальной либерализации рынков. Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук. – Киев, 2015. – 346 с.
15. Экономическая безопасность: теория, методология, практика / под науч. ред. Никитенко П. Г., Булавко В. Г.; Институт экономики НАН Беларуси. – Минск: Право и экономика, 2009. – 394 с.
16. Казанцев С. В. Экономическая безопасность. Определение понятий // Мир новой экономики. № 2. 2014. – С. 48–53.
17. Листопад М. Е. Концептуальные подходы к обеспечению экономической безопасности страны в глобальном мире // Вестник ЮУрГУ, № 41. 2009. – С. 4–12.

18. Ускова Т. В. Управление устойчивым развитием региона : монография. – Вологда: ИСЭРТ РАН, 2009. – 355 с.
19. Степин В. С. Классика, неклассика, постнеклассика: критерии различия. В кн.: Постнеклассика: философия, наука, культура. С.-Петербург : Издательский дом «Мирь», 2009. – С. 249–295.
20. Харламов А. В. Глобализация и экономическая безопасность государства / Глобализация и мирохозяйственные процессы. 2010. – С. 22–28.
21. Михалев О. В. Экономическая устойчивость хозяйственных систем: методология и практика научных исследований и прикладного анализа. — СПб., 2010. — 200 с.: ил.
22. Данилова О. Т., Толстых Е. Н., Широков Е. В. О применении методов комплексной сравнительной оценки для анализа состояния / Электронные средства и системы управления: Материалы докладов Международной научно-практической конференции (8–10 ноября 2012 г.): В 2 ч. – Ч. 2. – Томск: В-Спектр, 2012. – С. 37–40.
23. Васильева А. С. Обеспечение экономической безопасности устойчивого развития национального хозяйства России. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. М., 2013, 25 с.
24. Перапечка С. SEDA – Анализ устойчивости экономического развития страны. URL: <http://web.archive.org/web/20171015063036>
25. Федотов А. А. Инновационная деятельность: институциональный аспект. Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук. Донецк, 2010. 243 с.
26. Нуреев Р. М. Экономические субъекты постсоветской России. – М., 2001. – 406 с.
27. Чимитова А. Б., Микульчинова Е. А. Ч-625 Вопросы устойчивого и безопасного развития экономики региона: Учебное пособие. – Улан-Удэ: Изд-во ВСГТУ, 2007. – 216 с.
28. Рыжаков А. Н., Щербина О. А. Современные проблемы математического моделирования в исследовании операций // Динамические системы. Вып. 21 (2006). – С. 115—129.
29. Гладченко Т. Н. Научно-методические основы создания механизма государственного управления и регулирования системы безопасности предпринимательской деятельности: региональный аспект. Диссертация на соискание научной степени кандидата наук по государственному управлению. Донецк, 2003. – 196 с.
30. Гайдай Т. В. Теоретико-методологические основы исследования экономической ментальности // Материалы Интернет-конференции «россия: варианты институционального развития», 25.10–15.12.2006. <http://www.ecsocman.edu.ru/db/msg/295702.html>.
31. Математические и инструментальные методы экономического анализа: управление качеством: Сб. науч. тр. / Под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Б. И. Герасимова. Тамб. гос. техн. ун-т. – Тамбов, 2003. – Вып. 9. – 316 с.

32. Смерницкая Е. В. Формирование и использование персонала учетной службы сельскохозяйственных предприятий. Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук. – Запорожье, 2010. – 228 с.

33. Горелова Г. В., Радченко С. А. Программная система когнитивного моделирования социотехнических систем // Известия ТРТУ. Тем. вып. «Актуальные проблемы экономики, менеджмента и права». – Таганрог. – 2004. – № 4 (39). – С. 218–227. <https://cyberleninka.ru/article/n/programmnyaya-sistema-kognitivnogo-modelirovaniya-sotsiotehnicheskikh-sistem/viewer>.

34. Крысов В. В. Развитие экономического дискурса: какую реальность изучает экономика // История и современность глазами молодых: россия в современном мире / Фил. РГГУ в г. железнодорожном. – Москва: РГГУ, 2010. – С. 3–7.

35. Бабашкина А. М. Государственное регулирование национальной экономики. – Москва: Финансы и статистика, 2006. – 480 с.– За вид.: Луканкина Ю. И. Исторические этапы формирования региональной экономической политики // Социально-экономические явления и процессы, 2012, № 12, с. 196.

Комітетом було отримано письмове пояснення від закладу, в якому відбувся захист дисертаційного дослідження – Київського національного університету технологій і дизайну (реєстр. № 2049 від 06.11.2023). У поясненнях ЗВО обстоюється теза про неможливість «вважати наведені заявником у його Порівняльній таблиці частини тексту докторської дисертації Маргасової В. Г. плагіатом» у розумінні чинного на той час Закону України «Про авторське право і суміжні права», оскільки на момент захисту поняття академічного плагіату було відсутнє у національному законодавстві, як і порядок притягнення здобувачів освіти до відповідальності за нього. Серед інших пояснень закладом наведено власну позицію щодо категорій авторського права.

При оцінці матеріалів перевірки, а також наданих закладом пояснень, Комітет керується пунктом 21 Порядку, згідно якого будь-які документи чи свідчення про наявність або відсутність у дисертації та/або наукових публікаціях, у яких висвітлені наукові результати дисертації, фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації не є вирішальними, не мають наперед визначеного значення для Комітету і враховуються в сукупності з іншими документами та матеріалами при прийнятті рішень відповідно до цього Порядку.

Комітет бере до уваги, що відповідно до пункту 38 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, особа, якій за рішенням МОН (МОНмолодьспорту, ВАК) видано диплом доктора (кандидата) наук, може бути позбавлена відповідного ступеня у разі виявлення порушень вимог нормативно-правових актів з питань атестації наукових кадрів, чинних на момент прийняття рішення МОН (МОНмолодьспортом, ВАК) про видачу

відповідного диплома або затвердження рішення ради про присудження ступеня доктора філософії.

Згідно з пунктом 14 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 були чинними такі норми: «Якщо у дисертації використано ідеї або розробки, що належать співавторам, разом з якими опубліковані наукові праці, здобувач повинен відзначити цей факт у дисертації та в авторефераті з обов'язковим зазначенням конкретного особистого внеску в такі праці або розробки. У разі виявлення текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело дисертація знімається з розгляду незалежно від стадії проходження без права її повторного захисту. Виявлення в дисертації, авторів якої вже видано диплом доктора чи кандидата наук, текстових запозичень без посилання на джерело є підставою для порушення клопотання про позбавлення його наукового ступеня».

Згідно з пунктом 41 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 «МОН може позбавити осіб, яким присуджено наукові ступені або присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника, цих ступенів і звання на підставі рішень спеціалізованих вчених рад, де проводився захист дисертацій, або клопотань вчених (науково-технічних) рад, якими приймалося рішення щодо присвоєння вченого звання... Розгляд питання про обґрунтованість присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання, стосовно яких рішення прийняті понад десять років тому, органами атестації не проводиться, за винятком виявлення текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело».

Також відповідно до пункту 4.7 Положення про спеціалізовану вчену раду, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 14.09.2011 № 1059, чинного на момент прийняття рішення МОН про видачу відповідного диплома Маргасовій В. Г., якщо рада встановила, що здобувач використав ідеї та розробки, текстові запозичення, наукові результати та матеріали інших авторів без посилання на джерело, то рада знімає дисертацію з розгляду незалежно від стадії проходження без права її повторного захисту. А відповідно до пункту 1.9 цього Положення «У разі порушення радою вимог нормативно-правових актів з питань присудження наукового ступеня доктора чи кандидата наук МОНмолодьспорт скасовує прийняте радою рішення і може вжити до неї заходи в межах своєї компетенції, у тому числі до зупинення діяльності цієї ради».

При цьому частиною четвертою статті 42 Закону України «Про освіту» визначено, що порушенням академічної доброчесності вважається, зокрема, академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного

дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Відтак наявність «текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело» в дисертації, які є підставою порушення клопотання про позбавлення особи наукового ступеня, узгоджується із визначенням академічного плагіату, закріпленого частиною четвертою статті 42 Закону України «Про освіту».

Відповідно до частини дев'ятої статті 19 Закону України «Про вищу освіту» Комітет з питань етики розглядає питання порушення академічної доброчесності і вносить відповідні подання до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

На підставі наведеного, відповідно до частини дев'ятої статті 19 Закону України «Про вищу освіту», частини четвертої статті 42 Закону України «Про освіту», частини сьомої статті 28-1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», пунктів 38-41 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 пунктів 20-22 Порядку розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, затвердженого на засіданні Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (протокол № 16 (45) від 24 жовтня 2023 року, зі змінами), з урахуванням пунктів 14 та 41 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а також пунктів 1.9 та 4.7 Положення про спеціалізовану вчену раду, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 14.09.2011 № 1059, чинних на момент прийняття рішення МОН про видачу відповідного диплома Маргасовій В. Г., Комітет

ВИРІШИВ: внести на розгляд Національного агентства подання про наявність у дисертації доктора економічних наук Маргасової В. Г. «Стратегія забезпечення стійкості економіки України до загроз економічній безпеці» фактів порушення вимог з питань текстових запозичень без посилання на джерело (академічного плагіату).

Голова Комітету

Артем АРТІУХОВ